

ROLF LAGERBORG.

EN ANSÖKAN
OM
DOCENTUR

HELSINGFORS, 1907.

ROLF LAGERBORG.

EN ANSÖKAN
OM
DOCENTUR

HELSINGFORS, 1907.

*T*rots talrika uppmaningar att publicera de handlingar, som tillkommit ifråga om min första ansökan om docentur, var jag till en början emot att på detta sätt vädja till en större allmänhets mening i frågan. Dessa handlingar gällde ju närmast min person, och om än argumenteringen i desamma samt vissa domares ståndpunkt måhända kunde äga intresse äfven utom vännernas krets, ansåg jag icke deras tryckning förtjäna att framom värdigare uppgifter taga tillgångar och tid i anspråk.

Emellertid har min uraktlåtenhet att offentliggöra nämnda akter af vedersakare blifvit misstydd: jag skulle vackert ta mig i akt att meddela de träffande omdömen, som fällts om mina bristande vetenskapliga kvalifikationer.

Så kommer det, att dessa handlingar likväl till slut se dagen i tryck.

Att deras samlande och tryckning, engång beslutna, beredt mig en personlig tillfredsställelse skall likväl icke nekas: jag har känt det som reste jag en minnesvård öfver min redliga vilja att egna lifvets verksamhet åt Universitetet. En minnesvård, ty denna vilja når nog icke fram; och gjorde den det omsider, är jag rädd att den varit.

Och det skall den som tar del af föreliggande akter icke förtänka mig.

Rf Lg.

Till Filosofiska Fakultetens vid Kejsrerliga Alexanders-
Universitetet Historisk-Filologiska Sektion.

Hos Historisk-Filologiska Sektionen får ödmjukast jag anhålla att blifva föreslagen till docent i filosofi.

Hänvisande till den ansökan i samma syfte jag den 15 mars år 1906 inräckte och hvilken föranledde ett enhälligt förslag af Sektionen, detdär emellertid af Consistorium afböjdes, äfvensom till bilagda i ärendet tillkomna handlingar och tidningsuppsatser, af hvilka framgår, att särskilda Consistorieledamöter motsatt sig förslaget, emedan de saknat utredning, dels om det mått af grundliga insikter och själfständig vetenskaplig forskning, hvarom mina arbeten i praktisk filosofi få anses vittna, dels om hvilka de minst tre arbeten vore, som ansågos berättiga mitt föresläende till docent, — fördristar jag mig hos Sektionen anhålla, att jämte förnyadt förslag utredning i dessa stycken gunstbenäget måtte inges till Consistorium; och tillåter jag mig förty till Sektionens bedömande bilägga, jämte min i Frankrike utgifna doktorsafhandling, tre före min senaste anhållan om docentur publicerade smärre undersökningar, hvilkas vetenskapliga värde visserligen icke är att tala om, men hvilka näppeligen kunna fränkännas den så elementära egenskapen att vittna om „grundliga insikter och förmåga af själfständig vetenskaplig forskning“.

Att ytterligare tre smärre undersökningar, hvilka i år utkommit från trycket, biläggas denna ansökan, att jag vidare åberopar utländska fackmäns vitsord, sådana de framgå af bilagda handlingar samt af de uppsatser i nyss till Universitetsbiblioteket anlända tidskrifter, där såväl professor Meumann i Königsberg (*Archiv für die gesamte Psychologie* IX, p. 52 och 58)

som professor Stumpf i Berlin (Zeitschrift für Psychologie 44, p. 4 och 15) egna min afhandling „Das Gefühlsproblem“ icke blott hänvisningar utan också loford, att jag slutligen tillåter mig påpeka, att ur till kanslers disposition ställda medel ett reseunderstöd tilldelats mig bl. a. för att vid universitet, där ordnad undervisning och examination i fysiologisk psykologi som särskildt läroämne försiggår, studera denna undervisning, — detta, att jag som stöd för min ansökan vädjar äfven till nytillkomna fakta, må icke anses innebära ett medgifvande å min sida, att min kompetens vid tiden för min senaste docentansökan icke varit tillräckligt ådagalagd; utan beror det uteslutande på, att det är mig angeläget att för Sektionen underlätta den eventuella uppgiften att i det förslag jag utbett mig bjuda Consistorium grunder att frångå sitt tidigare beslut.

Till sist må det tillåtas mig att uttala, att jag icke skulle vara så enträgen i min sträfvan till en venia docendi, om icke denna, tack vare det tillfälle till samarbete den skänker läraren och för rön och iakttagelser i facket intresserade studerande, vore till snart sagdt oundgänglig hjälp vid de undersökningar, åt hvilka jag egnar det jag har af disponibla krafter; och därest jag icke tilltrorde mig att vid Universitetet kunna verka något främst för den psykologiska forskningen, hvilken i dess fysiologiska gren hos oss betänkligt ligger nere.

Helsingfors, den 15 april 1907.

Rolf Lagerborg.

Bilagor:

1. Handlingar och tidningsuppsatser, som tillkommit ifråga om min ansökan om docentur.
2. *La Morale Publique.* Paris 1903.
3. *Th. Rein om Nietzsche.* En gensaga. Finsk Tidskrift 1901.
4. *Etik — ett skolans undervisningsämne?* Euterpe 1905.
5. *Schillers förstlingsarbete.* Euterpe 1905.
6. *Konstnjutningens fysiologi.* Finsk Tidskrift 1907.
7. *Viljan och dess skötsel.* Psyke 1907.
8. *Zur Abgrenzung des Gefühlsbegriffs.* Archiv für die gesamte Psychologie 1907.

Utdrag ur Consistorii vid Kejsarliga Alexanders-Universitetets protokoll för nedannämnda dagar år 1906.

Den 7 April.

§ 13.

Från Filosofiska fakultetens historisk-filologiska sektion hade till Consistorium ingifvits följande framställning:

Afskrift af Historisk-filologiska Sektionens af Filosofiska fakulteten protokoll för den 21 Mars 1906.

§ 5.

Doktorn vid Universitetet i Paris, filosoflicentiaten Rolf Lagerborg hade anhållit att Sektionen måtte föreslå honom till docent i filosofi, och antecknades till följd häraf ur licentiaten Lagerborgs jemväl inlemnade meritförteckning att han var född 1874, blef student 1891, filosofiekandidat 1895, filosofiemagister 1897 samt filosoflicentiat 1906 äfvensom doktor vid Universitetet i Paris 1903. Utgifvit förutom sin licentiatafhandling „Das Gefühlsproblem“, som utkommit i flere bearbetningar några arbeten på etikens område, bl. annat en ansökning bilagd uppsats, benämnd „La Nature de la morale“ äfvensom ett större antal öfriga skrifter af hvilka följande ingifvits till Sektionen: 1) „Fritänkare I Fichte“; 2) „Etik — ett skolans undervisningsämne“ samt 3) „Ueber die specifischen Ursachen der Unlust- und Lustgefühle“.

Med anledning af ansökningen ifråga uppläste Professor *Grottenfelt* följande yttrande till protokollet:

„Fil. lic. Rolf Lagerborg har, såsom af hans meritförteckning framgår, utöfvat en mångsidig och ganska omfattande litterär verksamhet på svenska, franska och tyska språken. För bedömandet af hans vetenskapliga kompetens för docentur i filosofi komma hufvudsakligen i betraktande dels hans i flere förnyade bearbetningar föreliggande behandling af etikens grundfrågor, dels hans psykologiska arbete „Das Gefühlsproblem“, hvilket under sistlidna Oktober månad härstädes ventilerades och på grund hvaraf han härstädes ernått licentiatgrad.

De grundläggande etiska frågorna har lic. Lagerborg, — fränsedt det lilla, nog flyktigt nedskrifna utkastet „Reform af etiken I“, 1899, — behandlat i tre publikationer. Afhandlingen „Moralens väsen“ publicerades såsom disputation för licentiatgrad år 1900, men blef efter ingående granskning af Historisk-filologiska Sektionen underkänd såsom lärdomsprof för ifrågavarande grad. Förf. framlade emellertid år 1903 för Universitetet i Paris en ny bearbetning af samma ämne under titeln „La morale publique“ och vann därmed därstädes doktorsgrad. Slutligen har yttermera en ny bearbetning af samma arbete sett dagen i „Revue internationale de sociologie“ under titeln „La nature de la morale“. — Sökandens psykologiska undersökningar föreligga sammanfattade i „Das Gefühlsproblem“; hans öfriga psykologiska uppsatser, publicerade i „Skandinavisches Archiv für Physiologie“, „Pädagogisch-psychologische Studien“ äfvensom uppsatsen „En teori om själen“ i Euterpe, äro nämligen referat eller utdrag därur.

I dessa skrifter ådagalägger sökanden på tvänne utaf filosofins viktigaste områden omfattande studier och ganska framstående insikter. Han förfäktar på bägge områdena en utpräglad och extrem ståndpunkt, — en afgjord naturalism, — hvilken, hvad man än sakligt må tänka därom, bör erkännas hafva anspråk på sin plats inom den filosofiska diskussionen. Visserligen hafva icke utan skäl anmärkningar framställts med afseende å den vetenskapliga metoden och noggrannheten i lic. Lagerborgs arbetssätt. Onekligen har han i många delar af sitt författarskap förrådt en viss böjelse för att taga den vetenskapliga bevisföringen altför lätt samt en viss brist på noggrannhet i preciserandet af de vetenskapliga begreppen. Emellertid ega hans arbeten å andra sidan dock

äfven betydande förtjänster. Genom sina upprepade bearbetningar af de etiska hufvudproblemen har förf. själfvallet kommit alt grundligare in i uppgiften och framställningen har vunnit i konsekvens, om ock förf. fasthåller samma åsikter och äfven i deras motivering i hufvudsak söker fasthålla samma tankegång. Den psykologiska afhandlingen, sökandens senaste mer omfattande undersökning, ger beklagligtvis äfven den i särskilda punkter skäl till likartade anmärkningar, såsom jag i detalj framhållit i det utlåtande jag i egenskap af ex officio opponent däröfver afgifvit. Å andra sidan bör dock erkännas, att lic. Lagerborg i hufvudsak med inre följdriktighet företräder den ståndpunkt han intagit, att han i många punkter med beaktansvärd energi och träffsäkerhet i tankegången utvecklar sina principer i deras konsekvenser samt att han ådagalägger, jämte mycken sakkunskap, äfven mindre vanlig iderikedom. Jag anser därför förtjänsterna i så hög grad öfverväga de fel, som vidlåda sökandens arbeten, att jag ber få förorda bifall till sökandens anhållan om att blifva föreslagen till docent i filosofi.“

Sedan efter häraf skedd uppläsning Professorn *Ruin* jemväl förenat sig om ofvanstående utlåtande i ärendet samt Professorn Grotenfelt äfven väl vitsordat Licentiaten Lagerborgs förmåga att utöfva lärareverksamhet, beslöt Sektionen, som fann utredt vara att Licentiaten Lagerborg såväl i afseende å vetenskapliga förtjänster som med hänsyn till lärareskicklighet vore lämplig att bekläda lärarekall vid Universitetet, hos Consistorium hemställa att han, Licentiaten Rolf Herbert Hjalmar Lagerborg, skulle föreslås till docent i filosofi.

Härom skulle Consistorium medelst protokollsutdrag underrättas, då den af Licentiaten Lagerborg inlemnade meritförteckningen jemväl skulle insändas.

In fidem:

K. R. Brotherus.

Meritförteckning.

Rolf Herbert Hjalmar Lagerborg,
född i Helsingfors 1874; student 1891; filosofie kandidat 1895; filosofie magister 1897; filosofie licentiat 1906;

doktor vid Universitetet i Paris 1903;
förordnad att vara e. o. amanuens vid universitetets allmänna bibliotek 1897; tjänstgörande vid Fennica-afdelningen;

har af trycket utgifvit:

1) Filosofiska undersökningar:

Reform af Etiken. I. Quedlinburg 1899.

Moralens Väsen. Helsingfors 1900.

La Morale publique. Paris 1903 (Bearbetning af föregående).

La Nature de la Morale I—II. Revue internationale de Sociologie, 1903. (Bearbetning af föregående.)

Das Gefühlsproblem. Studien zum peripherischen Mechanismus des Bewusstseinslebens. Leipzig 1905.

Ueber die specifischen Ursachen der Unlust- und Lustgefühle. Skandinavisches Archiv für Physiologie T. 18. 1906. (Bearbetning af föregående.)

Über Gefühlsreize. Die peripherische Bedingtheit des Bewusstseins. { Pädagogisch-Psychologische Studien. T. VII 1906. (Bearbetning af nästföregående.)

2) Uppsatser af själfständigt filosofiskt innehåll, bl. a.:

Är den fria forskningen, särdeles å religionens område, oinskränkt berättigad? Ett föredrag. Uppsala 1897.

Th. Rein om Nietzsche. En gensaga. Finsk Tidskrift 1901.

Tidstyper. — Samhället och individen I—II. Euterpe 1902.

Ärkefienden I—II. Etik — ett skolans undervisningsämne? I—II. Euterpe 1903.

Lagsens mening. Euterpe 1904.

En teori om själen. Euterpe 1905.

Fritänkare. I. Fichte. Helsingfors 1905.

En kulturfara. Framtid 1906.

3) Novellistik, konstkritik, bokanmälningar och korrespondenser af mer eller mindre filosofisk läggning:

i Nya Pressen, Dagligt Allehanda, Helsingfors-Posten, Finsk Tidskrift, Ateneum, Euterpe.

4) Bibliografiska och litteraturhistoriska uppsatser och meddelanden:

I Finska Vet.-Soc. Bidrag T. 58; i Hist. Arkisto XV, 2; i Svenska Lit. Sällskapets Förh. o. Upps. T. 10, 11 samt i tomen under utgifning.

5) Diverse:

Humorn hos Horatius. Helsingfors 1895.

Sparsamhet är plikt! Pennibibl. utg. af Nylänningar. Helsingfors 1898.

Öfver Bräddarna. Skådespel i 3 akter. Stockholm 1902.

Le Mouvement social en Finlande. Revue intern. de Sociologie 1906.

Meritförteckningens öfverensstämmelse med af oss kända sakförhållanden intyga

Arvid Hultin.

Yrjö Hirn.

Efter föredragning häraf och i ärendet skedd öfverläggning, därunder afslag å framställningen yrkades af särskilda ledamöter, bordlades ärendet på därom gjordt yrkande.

Den 7 Maj.

§ 8.

Företogs till fortsatt behandling frågan om doktor Rolf Lagerborgs föreslående till docent i filosofi och skreds, då olika meningar rådde, omedelbart till omröstning, hvarvid först professor *Rosenqvist* afgaf följande skriftligen affattade votum:

„Såsom känt blefvo genom den nådiga kungörelsen af den 20 Juni 1895 kompetensvilkoren för docentur vid vårt Universitet skärpta. För att blifva docent fordras numera förutom en god licentiatdisputation antingen en särskild för docentur utgifven och ventilerad afhandling eller ock till fakultetens eller sektionens pröfning inlämnade „arbeten“, genom hvilka sökanden ådagalagt sig ega „grundliga insikter och förmåga af själfständig vetenskaplig forskning“. Dessa fordrin-

gar hafva ock såväl fakulteter och sektioner som konsistorium sökt upprätthålla. Då för några år sedan en så aktningsvärd ung vetenskapsman som numera docenten i filosofi, doktor Z. Castrén, anhöll att blifva utnämnd till docent i sistnämnda vetenskap, ansågs han af åtskilliga medlemmar inom Historisk-filologiska sektionen icke fullt kompetent; och vid ärendets behandling i konsistorium blef nämnda anhållan, oaktadt ett tillstyrkande utlåtande af dåvarande t. f. professorn i filosofi, afslagen. Nu föreslår Historisk-filologiska sektionen till docent, likaledes i filosofi, doktor Rolf Lagerborg, men af sektionens utlåtande blir det icke klart, hvilka de om grundliga insikter och själfständig vetenskaplig forskning vittnande arbeten äro, som jämte en god licentiatdisputation skola anses kunna begrunda doktor Lagerborgs ifrågavarande kompetens.

I professor Grotenfelts utlåtande, till hvilket sektionens öfriga medlemmar utan närmare motivering anslutit sig, läser man: „För bedömandet af hans (Lagerborgs) vetenskapliga kompetens för docentur i filosofi komma hufvudsakligen i betraktande dels hans i flere förnyade bearbetningar föreliggande behandling af etikens grundfrågor, dels hans psykologiska arbete: „Das Gefühlsproblem“ — — — — på grund hvaraf han erhållit licentiatgrad“. —

Sistnämnda skrift, som är det sista och väl äfven det förnämsta af Lagerborgs arbeten, utgafs, såsom ock ofvanstående citat angifver, för „licentiatgrad“ och blef för *detta ändamål* af sektionen godkänd. Genomläser man uppmärksamt ex officio opponentens utlåtande om denna afhandling, så finner man att den på intet sätt kan tillerkännas något värde utöfver det, som bör tillkomma en medelmåttlig licentiatdisputation. Då afhandlingen trots „öfverdrifter och ensidigheter“, „knapphändig och löslig bevisföring“, „underliga hypoteser“, „underlig och skef terminologi“, dogmatism m. m., likväl för ändamålet blir godkänd, så kan författaren åtminstone icke förebrå opponenten för bristande mildhet. Om riktigheten af sistnämnda påstående öfvertygas man äfven, ifall man egnar uppmärksamhet åt Alf. Lehmanns anmälan af Lagerborgs ifrågavarande afhandling i N:o 6 Literarisches Zentralblatt för innevarande år. Den kände vetenskapsmannen framlägger här bland annat en „Blumenlese“ bland Lagerborgs påståenden.

Rolf Lagerborgs mest betydande skrift, välvilligt godkänd för licentiatgrad, kan således icke anses begrunda kompetensen för en docentur. Återstår då Lagerborgs „i flere förnyade bearbetningar föreliggande behandling af etikens grundfrågor“. Dessa skrifter äro: „Reform af etiken“ 1899, „Moralens väsen“ 1901 samt tvenne i utlandet publicerade bearbetningar af sistnämnda skrift.

„Reform af etiken“ torde ursprungligen varit afsedd att utgifvas såsom disputation för licentiatgrad vid vårt Universitet, men författaren lär i tid blifvit afrädd från försöket. I alla fall äger skriften intet sådant värde att den för nu föreliggande frågas afgörande kunde återopas. „Moralens väsen“ åter är visserligen enligt författarens i förordet uttalade mening icke „ett verk af hast eller hastigt mod“, men blef dock af en så human granskare som docenten Z. Castrén underkänd såsom specimen för licentiatgrad, i hvilket omdöme sektionen enhälligt instämde. Båda sistnämnda skrifter, af hvilka äfven undertecknad tagit kännedom, måste, synes det mig, snarare betraktas såsom *negativa* än som *positiva* instanser vid frågan om kompetens till en lärareplats vid högskolan i vetenskaper nas vetenskap. Den för Lagerborg typiska dogmatism och lösligheten i metod och begreppsbildning träda i dessa publikationer särskildt tydligt i dagen.

Sistnämnda skrift har emellertid utgifvits i tvenne nya bearbetningar och har författaren genom den ena af dessa vunnit doktorsgrad i Frankrike, detta *innan* hans senaste licentiatdisputation vid vårt universitet blef godkänd. Hvilket vetenskapligt värde dessa upprepade bearbetningar af ett ämne, som sysselsatt författaren allt sedan 1898, äga och i hvad mån han vid omarbetningarna tillgodogjort sig den kritik, som här hemma kommit hans misslyckade disputationer till del, därom lämnar sektionens nu föreliggande utlåtande icke något besked. För min del kan jag icke anse att dessa upprepade omarbetningar, såvida de icke uppvisas äga ett synnerligen högt vetenskapligt värde och ådagalägga afgjorda framsteg i vetenskaplig själfständighet och grundlighet, kunna begrunda Lagerborgs kompetens för docentur i filosofi.

Hvad Lagerborgs här ännu icke berörda litterära produktion beträffar, så säger professor Grotenfelt om de *psykologi-*

ska tidskriftsuppsatserna, hvilka väl måste anses äga ett något större värde än hans öfriga artiklar i tidskrifter och tidningar, att de äro „referat eller utdrag“ ur det ofvanberörda större psykologiska arbetet. Öfverhufvud torde herr Lagerborgs öfriga skriftställeri i tidskrifter och tidningar såsom *vetenskaplig* produktion betraktad hälst böra lämnas obeaktad. Oaktadt all elegans i stilen, idérikedom m. m. mötes man här af en sådan dogmatism, bristande objektivitet och andesnäfhets att en författaretyp framträder väsentligen motsatt vetenskapsmannens.

Tager jag herr Lagerborgs vetenskapliga produktion såsom totalitet i betraktande, så kan jag än mindre finna att hans kompetens till en lärareplats i filosofi vid högskolan vore motiverad. De negativa instanserna komma då att ytterligare neddraga värdet hos de i relativ mening positiva.

Professor Grotenfelt säger visserligen i sitt utlåtande att förtjänsterna i herr Lagerborgs arbeten öfverväga felen, men ett uppmärksamt genomläsande af såväl nämnda utlåtande som betänkandet rörande licentiatdisputationen visar dock att felen och bristerna gälla de viktigaste sidorna hos en vetenskaplig produktion, under det att förtjänsterna äro sådana, som öfverhufvud anträffas hos med rörligt intellekt utrustade begåfvade litteratörer. Den vetenskapliga metoden är underhållig, bevisföringen är tagen alltför lätt och ådagalägger brist på noggrannhet i preciserandet af de vetenskapliga begreppen o. s. v. „Löslighet“ och „underlighet“ äro uttryck som mer än en gång och det i rätt vitala punkter återge bedömarens tankar. Däremot räknas doktor Lagerborg till förtjänst beläsenhet, idérikedom, konsekvens i utvecklingen af den engång intagna dogmatiska positionen o. s. v.

På grund af det ofvan anförda kan jag alltså icke anse herr Lagerborgs kompetens för docentur i filosofi vara ådagalagd.“

Professor *Elfvig* hade fått det intryck af de i ärendet tillkomna handlingarna, att Historisk-filologiska sektionen ej tillräckligt beaktat de fordringar, som böra ställas för erhållande af docentur, utan låtit imponera på sig af professors i filosofi liberala bedömande af sökandens vetenskapliga arbe-

ten, och fann Professorn därför godt afböja ifrågavarande ansökan.

Professor *Heikel* yttrade att då tvänne, visserligen humana fackmän inom sektionen, med kännedom om de nu under öfverläggningen framhållna bristerna i doktor Lagerborgs arbeten, funnit sig böra förorda hans ansökan om docentur, Professorn ej ansåg sig kunna desavouera dem, utan tillstyrkte bifall till ansökningen.

Professor *E. A. Homén* ansåg med hänsyn till den åtminstone delvis lösa bevisföringen i sökandens senaste arbete samt isynnerhet till hvad Professor Rosenqvist i saken anført sökandens kompetens ej tillbörligen styrkt, hvarför Professorn för sin del afböjde beviljandet af doktor Lagerborgs ansökan.

Professor *Hermanson* yttrade sig på följande sätt:

Professor Grotenfelts utlåtande innehåller, att doktor Lagerborg tagit det lätt med den vetenskapliga bevisningen samt att begreppsbestämningarna äro bristfälliga. Då ett arbete af ifrågavarande beskaffenhet måste anses åsyfta bevisning af vissa satser, dem författaren finner sig böra omfatta och förfakta samt begreppsbestämningarna äro af väsentlig betydelse i en vetenskaplig bevisning, har det, jämväl med afseende å hvad Professor Rosenqvists utlåtande innehåller, synt mig tvifvelaktigt, huruvida Doktor Lagerborg ådagalagt vetenskaplig kompetens för docentur i filosofi. I följd häraf vände jag mig till Professor Zarncke, utgifvare af veckoskriften *Litterarisches Centralblatt*, i hvilken en synnerligen oförmånlig recension af Doktor Lagerborgs för docentur utgifna arbete ingick, och anhöll om den för mig obekante recensentens utlåtande öfver sagda arbete. Till svar härpå fick jag emottaga följande meddelande af Professor Zarncke:

Leipzig am 17. 4. 06.

Hochgeehrter Herr Professor!

Die gewünschte, aus Anlass einer kleinen Reise des Herrn Berichterstatters ein wenig verzögerte Auskunft beeile ich mich Ihnen heute zu erteilen, indem ich für Ihre persönliche Kenntnissnahme bemerke, dass der durch seine Unterschrift dem engeren Kreise der Fachgenossen ohnehin kenntliche Ver-

fasser der Besprechung Herr Dr. Alfred Lehmann ist Dozent der experimentellen Psychologie und Direktor des psychophysischen Laboratoriums an der Universität Kopenhagen.

Derselbe schreibt mir, er beschränke sich der schnellen Beantwortung wegen darauf hervorzuheben, was zwischen den Zeilen seiner Anzeige von den Fachpsychologen hoffentlich gelesen werden könne. Die Arbeit Lagerborgs sei seines Erachtens schlecht, „nicht weil sie zu unzweifelhaft unrichtigen Resultaten kommt, sondern weil diese Resultate nach einer vollständig unmöglichen Methode, oder richtiger: wegen des Fehlens jeder wissenschaftlichen Methode, erreicht worden sind. Die heiklen Begriffe der Gefühlslehre werden vom Verfasser nicht durch sorgfältige psychologische Analysen präzisiert — was übrigens schon von Orth gemacht worden ist, dessen Arbeit (Gefühl und Bewusstseinslage 1903) der Verf. nicht zu kennen scheint; sie werden einfach nur durch einander gewählt. Statt zu analysieren begnügt sich der Verf. mit Behauptungen, die oft völlig aus der Luft gegriffen sind, und seine Kritik ist so oberflächlich, dass sie, an einigen Stellen wenigstens, fast perfid wird.“

Mit vorzüglicher Hochachtung

Dr. E. Zarncke.

I följd af allt det anförda och då Doktor Lehmanns utlåtande bekräftar Professor Grotenfelts uttalande och skärper detsamma genom att fränkänna Doktor Lagerborgs ifrågavarande arbete vetenskaplig metod, måste jag såsom min åsikt uttala att Doktor Lagerborg, om han ock ådagalagt en anmärkningvärd begåfning i vissa afseenden, antingen icke besitter begåfning för *sådant* vetenskapligt arbete, som här är i fråga, eller ock icke ännu *ådagalagt* en förmåga af vetenskaplig forskning, som författningenslignat fordras för docentur i filosofi, i anseende hvartill jag för närvarande icke kan bifalla till Historisk-filologiska sektionens hemställan om Doktor Lagerborgs föreslående till docent.

Professor, friherre *J. A. Palmén* underkände äfvenledes sökandens vetenskapliga kompetens.

Professor, friherre *E. G. Palmén* afböjde den ifrågasatta docenturen.

Professor *Donner* ansåg att, då gällande förordning stadgar, att hemställan beträffande docentur göres af Consistorium „efter pröfning“, detta innebar skyldigheten för Consistorium att vaka öfver, att fordringarna för ernående af docentur hållas någorlunda lika i de olika fakulteterna. Med ledning af stadgandet om „offentliggjorda arbeten“ utöfver licentiatspecimen, uppsköt Fysisk-matematiska sektionen nyligen insändandet till Consistorium af en anmälan om docentur till dess ännu ett arbete af sökanden hunnit blifva tryckt. Skall likformighet upprätthållas, måste jag anse att frågan om Doktor Lagerborgs föreslående är för tidig, då jag icke kan betrakta upprepadt utgifvande af väsentligen samma två arbeten, hvar af den ena är disputation med tillgodogörande af andras anmärkningar, såsom flera arbeten, i den mening som här tydligen afses.

Professor *Gustafsson* yttrade:

Vid bedömandet af detta ärende anser jag den ifrågasatta jämförelsen med Doktor Z. Castréns båda ansökningar om docentur upplysande blott så tillvida att den första mötte opposition i sektionen och icke var författningenslign samt att den andra ansökningen gaf anledning till starka dubier angående det positiva forskningsvärdet af sökandens arbeten, men dock möttes af odeladt bifall såväl i sektionen som i Consistorium. Doktor Lagerborg har, förledd af sin begåfning, tidigare publicerat några omogna arbeten, men det var endast under tvekan hans första disputationprof underkändes. Efter en mindre omarbetning förvärfvade det honom doktorsgrad vid universitetet i Paris. Med detta arbete och med sitt senast utgifna specimen har han kvantitativt och kvalitativt ådagalagt grundliga insikter i sitt ämne och förmåga af själfständig forskning. Detta domslut af två fackmän i vederbörande sektion kan rättvisligen blott på grund af en fullständig fackutredning kullhäfvas, då Doktor Lagerborgs arbeten behandla svårlösta problem. Att hans bevisföring speciellt i det senare arbetet icke är den exakta naturforskningens, utan till stor del hypotetisk, beror på ämnet, som är psykologiskt, icke fysiologiskt. Må man erinra sig hvilka fantastier äldre erkända naturforskare, professorer, icke docenturaspiranter, producerat i filosofiska ämnen, för att alls icke tala

om teologers bevisföring i dylika frågor. Doktor Lagerborgs senaste specimen har strängt kritiserats eller rättare förhånats af Doktor Lehmann, mot hvilken han genomgående polemiserar; men samma arbete har i Meumann-Wirths betydande Archiv für die gesamte Psychologie (Bd. VII, 2, sid. 99 ff.) på tre tätt tryckta sidor objektivt refererats af M. Kelchner, som i arbetet ser „eine dankenswerte Bereicherung der gefühlpsychologischen Litteratur“. Jag måste, oberoende af Doktor Lagerborgs filosofiska ståndpunkt och oaktadt hans brister, som också varit universitetets tvänne fackmän i ämnet väl bekanta då de likväl i sektionen tillstyrkte hans ansökan, beklaga att han icke skall kunna erhålla en anspråkslös venia docendi i filosofi vid universitetet, ehuru han påtagligen genom sina uppsatser i franska och tyska facktidskrifter väckt sakkännarens uppmärksamhet, om han också icke hör till dem, som mycket vidlyftigt och mycket metodiskt säga föga mer än ingenting.

Professor *Runeberg* framhöll den bekymmersamma situation, hvori Professorn befann sig, då han ej gärna ville frångå Historisk-filologiska sektionens enhälliga framställning och ej håller ägde tillräcklig personlig kännedom om Doktor Lagerborgs skrifter för att kunna bilda sig en fullt egen uppfattning. Professorn hade emellertid fått det bestämda intryck, att Historisk-filologiska sektionen stält för små fordringar på vetenskaplig metod. Professorn vore visserligen ej fullt säker på att de ogynnsamma omdömen, som kommit Doktor Lagerborgs arbeten till del, vore helt fria ifrån att hafva tagit intryck af extravagansen i Doktor Lagerborgs idéer och af de resultat hvartill han kommit. Men hans skrifter synas likväl förete så stora brister i vetenskaplig kritik, att professorn ansåg sig böra förena sig med de Consistorii medlemmar, som underkänt hans vetenskapliga kompetens.

Herr Rektor statsrådet *Hjelt* höll före, alldeles oberoende af den personliga mening statsrådet kunde hysa i fråga om Doktor Lagerborgs kompetens, att då så många nya förslag till docenturer voro å bane, Consistorium borde inskränka sig till att förorda dem, som mer odeladt omfattades af dess ledamöter, hvarför Herr Rektor nu ansåg sig böra afböja Doktor Lagerborgs ansökan.

Ärendet skulle kommuniceras nu frånvarande ledamöterna *Chydenius* och *Appelberg* och deras vota för Consistorium anmälas vid ett följande sammanträde.

Den 17 Maj.

§ 7.

Föredrogs en af filosofiedoktorn Rolf Lagerborg till Consistorium ingifven skrift af följande lydelse:

Till Consistorium Academicum.

Enär till min kännedom kommit, att ett flertal ledamöter af Consistorium Academicum röstat emot min ansökan att varda föreslagen till docent i filosofi, härvid icke minst stödjande sig på ett omdöme om min afhandling „das Gefühlsproblem“, hvilket på någon consistorieledamots tillskyndan införskaffats från just den psykolog, t. f. Docenten i Köpenhamn, Alfr. Lehmann, hvars forskningar jag i sagda afhandling fränkänner all beviskraft och hvars teorier jag där nödgats stämpla som „ohållbara“ och „lämnande allt öfrigt att önska“, tillåter jag mig, lika mycket för att bestrida denna min vederdelomans mening om förenämnda afhandling som för att stödja min ansökan om docentur, hos Consistorium Academicum hemställa, huruvida icke Consistorium — i betraktande af

- 1) att Doc. Lehmann i tryck utgifvit en polemisk och förklännande anmälan af afhandlingen „das Gefühlsproblem; samt
- 2) att som jäf i ärenden af denna art i allmänhet ansetts divergenser i vetenskapliga åsikter, hvilka ledt till polemik, något som i våra universitetsstatuter tager sig ett uttryck i stadgandet (§ 67), att professor kan förklaras jäfvig att genom examen eller annars i tjensteväg pröfva vetenskaplig skicklighet hos den, hvars åsikter uti något lärdomsämne han uti tryckt skriftvexling ogillat, eller hvilken på enahanda sätt såsom vederdeloman mot honom uppträdt; samt vidare

3) att tillvägagåendet att inhämta en min vederdelomans mening om förenämnda afhandling var så mycket mindre korrekt, som det måste anses varit den därom föranstaltande bekant, i hvilken riktning det önskade omdömet komme att utfalla, alldenstund icke blott Prof. Grotenfelt, A., uti sitt bedömande af sagda afhandling betonat och lofordat (jfr i motsats mot Doc. Lehmanns gemäle i anf. anmälan (Lit. Zentralblatt f. D. N:o 6, 1906) följande ställe i Prof. Grotenfelts bedömande af handlingen i fråga — — — „bland annat redogör han opartiskt“ — — — o. s. v. intill — — — i detalj gående diskussion af grunderna för och emot hypotesen“) dess polemik mot de Lehmannska teorierna, utan ock Doc. Lehmanns anförda anmälan torde företetts åtminstone en del af Consistorii ledamöter, —

pröfvar rättvist att låta med justeringen af i beträffande fråga afgifna vota anstå, intill dess utlåtande om min förenämnda afhandling och dess förhållande till Doc. Lehmann inlupit från ojäfvig fackman; som sådan vågar jag föreslå, icke närmare eller fjärmare meningsfränder till mig såsom *James, Münsterberg, Sergi* eller särskilda fransmän, utan bland tyska vetenskapsmän exempelvis antingen

Ebbinghaus, Prof. i Halle och utgifvare af „Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane“, eller

Meumann, Prof. i Königsberg och utgifvare af „Archiv für die gesammte Psychologie“.

En sådan anhållan å min sida synes så mycket mera rättfärdigad, som § 169 i Universitetsstatuterna, hvilken §, ehuru i afsedt syfte gällande endast för erhållande af tjänst särskildt utgifvet specimen, likväl billigtvis synes tillämplig äfven i ett fall som mitt, stadgar, att ogillande yttranden om lärdomsprof meddelas författaren till bemötande.

Helsingfors, den 11 maj 1906.

Rolf Lagerborg.

Efter föredragning häraf och i ärendet skedd öfverläggning fann Consistorium skäl att, jämte det protokollet i ärendet tills vidare icke skulle justeras, Doktor Lagerborg skulle lämnas tillfälle att i saken framkomma med hvad han kan hafva att anföra.

Den 6 Oktober.

§ 2.

En af Doktor Rolf Lagerborg med anledning af Consistorii den 17 sistlidna Maj under § 7 af protokollet fattade beslut till Consistorium ingifven skrift rörande den af honom ansökta docenturen i filosofi ställes på cirkulation mellan Consistorii ledamöter.

Den 10 November.

§ 15.

Till fortsatt behandling företogs nu frågan om Filosofiedoktorn Rolf Lagerborgs föresläende till docent i filosofi, och föredrogos de af doktor Lagerborg i följd af Consistorii vid sammanträdet den 17 sistlidne Maj, under protokollets § 7, fattade beslut till Consistorium ingifna handlingar, hvilka jämlikt Consistorii den 6 sistlidne Oktober under § 2 gifna föreskrift cirkulerat mellan Consistorii ledamöter, varande Doktor Lagerborgs inlaga af följande lydelse:

Till Consistorium Academicum.

Då Consistorium Academicum den 17 maj detta år haft välviljan medge mig att till Consistorium inkomma, med hvad jag kan hafva att anföra till mitt försvar gent emot ett tillärnadts afslag å min ansökan om docentur, finner jag mig skyldig att till Consistorii upplysta pröfning anföra följande:

1) har min doktorsafhandling „La Morale publique“, hvilken vederfors utmärkelsen att något förkortad och populariserad under titeln „La Nature de la Morale“ upptagas i „Revue internationale de Sociologie“, vid Universitetet i Paris bedömts med det höga vitsordet Mention très honorable, såsom bilagda, på min begäran utfärdade intyg (Bil. I) bestyrker.

2) har sagda afhandling och dess författare, såsom nämnda intyg vidare gör gällande, i vederbörande Fakultet i Paris lofordats för just de egenskaper, nämligen klarhet och precision

i den vetenskapliga framställningen, hvilkas afsaknad lagts mig till last i hemlandet och här fortfarande åberopas som hufvudinkast emot min vetenskapliga skicklighet. Utan att vilja förneka detta inkasts rättmätighet för enstaka fall, vågar jag bestrida detsamma som generelt omdöme, och synes mig ett franskt vitsord särdeles i dessa stycken vara mycket vittnesgillt.

3) torde den förklenande anmälan (Bil. II) docenten *Lehmann* i *Literarisches Zentralblatt* egnat min emot hans teorier polemiserande afhandling „das Gefühlsproblem“ icke befinnas förtjäna synnerligt afseende, om den sammanställes med nedanföljande bemötande.

Lehmann företager sig att sammanplocka särskilda attribut till känslobegreppet ur min analys af *språkbruket* i detta hänseende och vill han därmed låta påskina, att begreppet i fråga hos mig icke blifvit exakt bestämdt. Han öfverser emellertid:

- 1) att den § (9), därur han anför förenämnda bestämmingar, uttryckligen undanskjuter en definition af sagda begrepp (man jämföre p. 31 i min afhandling: *Das Gefühl ist somit ein heikler Begriff, dessen endgültige Abgrenzung Kenntnisse etc. voraussetzt. Aber zu einer gewissen Entwirrung gelangt man schon, wenn man vorläufig etc.*);
- 2) att det afsnitt sagda § tillhör utmynnar i en uttrycklig afgränsning (§ 10, p. 36) af känslobegreppet.

Vidare anför *Lehmann*, att jag skulle undvikit att bemöta en i hans tycke afgörande invändning han framställt emot *Lange*. Då jag af *Lehmans* argument berört hvartenda, som kunnat förefalla berättigadt, kan *Lehmann* med den förbisedda invändningen endast mena det påstående han gör, att förnimmelser och föreställningar samt den dem beledsagande känslan, alldenstund de uppkomma samtidigt i medvetandet, icke kunna bäras af efter hvarandra följande fysiologiska processer. Denna invändning och svaret härå har jag verkligen såsom alltför billiga utelämnat redan ur mitt första manuskript; för att visa att jag gjort rätt i att icke betunga min afhandlings redan opropotionerligt vidlyftiga polemik mot *Leh-*

mann med dylika elementära saker, återhämtar jag här mitt bemälda svar. Det lyder:

I själfva verket är det ofruktbart att söka urskilja ifrågavarande elements inbördes ordning i den inre erfarenheten och än mera fåviskt att, såsom *Lehmann* gör det, med en antagen samtidighet i medvetandet tro sig bevisa, att dessa element ej kunna härröra af efter hvarandra följande organiska processer. Ty samtidighet i medvetandet är långt ifrån en sista tidsenhet; det skarpaste medvetande uppfattar icke de infinitesimala tidsskillnader, hvarmed de olikartade processer, som orsaka äfven de minst sammansatta förnimmelser, följa på hvarandra. Huru säffligt medvetandet är i förhållande till organismens yttre rörelser, betygar redan momentfotografen; och förnimmelserna stamma ju icke blott från sinnesapparaterna och yttre reflexrörelser, utan desamma uppkomma, såsom redan setts (ofvan § 7), allenast som följd af en mångfald hvarandra utlösande successiva inre processer (se vidare nedan § 27).

I öfrigt faller ett tillbakavisande af *Lehmans* kritik under principen: quod gratis asseritur gratis negatur. Ty denna kritik endast refererar vissa punkter och resultat af min undersökning i en ton, som vill betyda ett underförstått utrops-tecken för hvarje fall. Med detta öfvermod tvekar *Lehmann* ej håller att affärda allmänt antagna fysiologiska förklaringar, hvilka han kanske ej igenkänner utan fattar som mina privatmeningar. *Lehmans* hela ståndpunkt och känsloteori beror just på hans undervärdering af fysiologins vittnesbörd; att hans själfsväldiga behandling af dessa emellertid ledt honom vilse beträffande själfva kärnpunkten af hans lära, bevisas kanske, liksom hans vederhäftighet öfver hufvud, bäst med ett hans senare förtviflade försvar för en förlöpning. I 2:dra delen af sina undersökningar *Körperliche Äusserungen psychischer Zustände* skrifver *Lehmann* (p. 260) emot *Lange* följande:

Reizungen, die bei einem Tiere mit grösseren oder geringeren Hirndefekten mit Leichtigkeit Reflexe auslösen, werden diese Reflexe beim normalen unversehrten

Tiere oft gar nicht hervorrufen. Hiermit ist offenbar auch die Erklärung der Tatsache gegeben, deren Nachweis der Hauptinhalt des ersten Teiles vorliegender Arbeit war, dass nämlich vasomotorische Reflexe bei normalen Menschen nicht vorkommen. Weil Störungen des Kreislaufes sich bei Tieren, deren Nervensystem durch Operation versehrt wurde, oder bei Menschen, die an unterschiedenen Krankheiten der höheren Hirnzentra leiden, leicht reflektorisch hervorrufen lassen, dürfen wir darum doch nicht annehmen, dass dergleichen Reflexe auch bei normalen Menschen vorkommen sollten, da es möglich ist, dass die höheren Zentren stets diese Reflexe hemmen. Meine Versuche legten nun gerade dar, dass besondere vasomotorische Störungen des Kreislaufs bei normalen Individuen nur dann zustandekommen, wenn der auslösende Reiz bis ins Bewusstsein gelangt, oder bis in das Bewusstseinsorgan, was man ja gern sagen kann, um die Physiologen zu erfreuen, da die erstere Ausdrucksweise ihnen gar zu „metaphysisch“ deucht. Da meine Untersuchungen die ersten sind, die überhaupt über die Existenz vasomotorischer Reflexe bei normalen, unversehrten Menschen angestellt wurden, und da das angeführte Ergebnis durchaus keiner physiologischen Tatsache widerstrebt, begreife ich nicht, weshalb ein bekannter Physiolog wegen dieser Sache hysterische Anfälle bekommen hat. Sollte dies viel leicht seinen Grund darin haben, dass es einer der verachteten Psychologen ist, der die Physiologie um eine wohlbe gründete Tatsache bereichert hat?“

Detta besynnerliga försvar söker förgäfves öfverskyla en reträtt. Lehmann borde förväl veta, att medvetande ingalunda inträder redan därmed, att retningar passera hjärnbarken; att såsom han gör ersätta „Bewusstsein“ med Bewusstseinsorgan, betyder därför ett uppgifvande af teorin om medvetandets prioritet. För att rädda skenet är det Lehmann flyttar sin teoris tyngdpunkt till barkcentras inflytande på vasomotoriska reflexer, hvarvid han öfverdrifver detta därefter, att teorin blir en ny absurditet; men hvad hans teori egentligen gällde var ordningsföljden mellan de vasomotoriska reflexerna och

medvetna intryck. Det är synbarligen Langes dräpande fråga, „om icke köld och värme invärka på hudens blodkär, äfven där kölden och värmen icke förnimmas“, hvilken jagat Lehmann ur ställningen. De försvarsverk han ägt i sina experiment falla med de allra senaste forskningarna i dessa frågor, hvilka i full öfverensstämmelse med det jag emot Lehmann häfdat å pp. 56-67 i min ifrågavaraade afhandling skarpt göra gällande alla dylika försöks obrukbarhet. Så en undersökning af Professor Titchener i The American Journal of Psychology, april 1905 (äfvén i korthet refererad i Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane); icke blott dragas här de försöksmetoder Lehmann användt grundligt i tvifvel, utan därtill stämplas den apparat, plethysmografen, på hvars utslag Lehmann bygger sin teori i fråga, såsom dömd att försvinna från laboratorierna. Samma uppfattning häfdas af flere den Wundtska skolans män, t. ex. af Professor Martius i Kiel, hvilken uti sina Beiträge zur Psychologie und Philosophie I, 4 1905 med egna undersökningar gendrifer experiment och tolkningar af Lehmann och betecknar den plethysmografiska metoden som fullkomligt otjänlig. Att Lehmann själf bittert känner den ringa uppskattning hans forskning vederfares i fackmannakretsar, skönjes ock af företalet till hans senaste bok, där det heter:

Übrigens muss das Buch für sich selbst reden. Es würde jedenfalls verlorene Mühe sein, wenn ich es dem Wohlwollen des geneigten Lesers empfehlen wollte, denn fast an jedem Punkte stellt es sich den Ansichten der herrschenden Schulen entgegen und ist also im voraus dazu verurteilt, durch eine oberflächliche Kritik in absurdum reduziert und darauf totgeschlagen zu werden.

Att Lehmann likväl fortfarande äger framstående anhängare framgår exempelvis af den kritik, som egnats min afhandling „das Gefühlsproblem“ uti „Revue philosophique“ för september 1906. Den i öfrigt välvilliga anmälan författare anmärker nämligen:

Lehmann est l'objet d'une attention toute speciale (56-68). L'auteur en fait une critique apre et serrée,

frisant parfois la partialité. Ainsi, quand Lehmann *constate* des variations du pouls brachial postérieurement a la sensation affective, il ne suffit pas, pour déclarer sa théorie „intenable“ (67) de lui objecter cette *hypothèse* que ces variations sont peut-être précédées d'autres variations dans quelque autre partie du corps: *neganti incumbit probatio*“.

Emellertid har anmälaren orätt utlagt min framställning i denna punkt. Allt hvad min af honom anförda invändning gäller, är, att Lehmann med sina senare än känsloutrycket stigande pulskurvor *ännu icke bevisar* teorin att hvarje känslans reaktion inträder sekundärt i förhållandet till medvetandet. Jag skrifver uttryckligen (p. 65):

„Kann also Lehmanns Hauptargument, dass die Pulsveränderungen des Armes nicht gleichzeitig mit, sondern nach der Gefühlsempfindung eintreten, weder für unumstösslich noch für überzeugend gelten, so muss doch anderseits zugegeben werden, dass es sich so verhalten kann. Aber damit wäre noch nicht bewiesen, dass, wie Lehmann glaubt, das Gefühl primär ist und nicht aus peripherischen Veränderungen hervorgeht.“

Att sluta som Lehmann gör det af förändringar allenast i armens puls, det är detta, som är ohållbart och det är mot denna Lehmanns utläggning af sina försök, ej såsom anmäla- ren fattat det mot hans teori öfver hufvud, det anförda epitetet vänder sig. Jag säger tvärtom, att Lehmanns teori, trots denna dess bristande bevisning, ännu ej må uppgifvas (p. 67):

„Sind also die Experimente, auf die Lehmann seine Theorie von einem primären Gefühle stützt, zweideutig zu nennen, und *ihre Auslegung eine unhaltbare* hauptsächlich aus dem Grunde, weil Lehmann die peripherischen Veränderungen, die wahrscheinlich den Gefühls- eindruck ausmachen, von denjenigen, die ihm sekundär nachfolgen, auseinanderzuhalten versäumt —, so wäre es trotzdem übereilt, sich *ex contrario* der peripherischen Hypothese anzuschliessen, die Lehmann bekämpft.“

Beträffande min afhandling „das Gefühlsproblem“, särdeles i dess förhållande till Lehmann, anhöll jag uti min vördsamma inlaga till Consistorium af den 11 maj detta år, att Consistorium måtte invänta utlåtande af ojäfvig fackman, innan handläggningen af min ansökan om docentur slutfördes; samt föreslog jag som sådan sakkunnig antingen *Ebbinghaus*, Professor i Halle och utgifvare af Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane, eller *Meumann* Professor i Königsberg och utgifvare af Archiv für die gesammte Psychologie. Professor Ebbinghaus har efter min ödmjuka anhållan haft älskvärdheten tillstålla Historisk-Filologiska Sektionens Dekanus ett uttalande i frågan; om Professor Meumanns mening vittnar redan den fördelaktiga anmälan af min bok han låtit införa i sin tidskrift, 4. 1—2 1906. Ytterligare må hänvisas till det knappa, men tillräckliga omdöme som afgifvits af Professor *J. Mark Baldwin* (Bil. III), hos hvilken en anhållan i enahanda syfte på uppmaning gjorts.

4) återfinner man den hypotes om smärtans liksom trötthetens samband med intoxicationsfenomen, hvilken ett afsnitt af afhandlingen „das Gefühlsproblem“ framkastar, uti den senast utkomna och mest berättigade fysiologiska litteraturen (se t. ex. *Joteykos* bilagda (Bil. IV) afhandling *Le sens de la Douleur* 1905 och där anförda arbeten; densammans bilagda (Bil. V) uppsats *Une théorie toxique de la Douleur* 1906; vidare den utförligt behandlade artikeln *Fatigue* i en 1904 utkommen del af *Richets Dictionnaire de Physiologie*, slutligen t. ex. *Weichardts* artikelserie *Über Ermüdungstoxin* und dessen *Antitoxin* 1—4 uti *Muenchener medizinische Wochenschrift* 1905—1906. Och synes sålunda denna hypotes icke kunna räknas en tidigare undersökning, hvilken till på köpet hänför sig till det humanistiska kunskapsområdet samt psykologins minst uppodlade och vanskligaste fält,¹⁾ till annat än förtjänst.

¹⁾ Jfr härom t. ex. *Titcheners* anförda undersökning; därtill följande uttalande af *Horwicz*, *Psychologische Analysen auf physiologischer Grundlage* II, 2: Wenn man sich den Wirrwar der Ansichten über das Wesen und den Grund des Gefühls vergegenwärtigt, so scheint die Behauptung nicht übertrieben, dass es im ganzen weiten Reiche der Wissenschaften kaum eine zweite, in dem Grade vernachlässigte und zurückgebliebene Materie geben dürfte“.

5) har Professor A. Grotenfelt för att hos Consistorium stöda min ansökan om docentur i hans ämne benäget tillåtit mig att till denna min försvarsskrivelse foga ett förord af honom (Bil. VI).

Till slut djärfves jag uttala min förvissning, att Consistorium skall upptaga ärendet till förnyad pröfning samt, med afseende fästadt vid det nyss anförda och vid Historisk-Filologiska Sektionens enstämmiga förord, bifalla min ansökan om docentur.

Helsingfors, den 30 September 1906.

Rolf Lagerborg.

Af de i skriften nämnda bilagorna intogos här följande:

Bilagan I: „Je soussigné Gabriel Séailles, Professeur à l'Université de Paris, certifie que M. Rolf Lagerborg a été déclaré docteur avec la mention très honorable. J'ajoute que mes collègues et moi avons été très heureux de reconnaître les qualités de netteté, de précision, que M. Lagerborg avaient montrées et dans son travail et dans sa soutenance orale.

Paris, le 9 Juillet 1906.

Gabriel Séailles
Professeur à la Sorbonne.“

Bilaga III: „Dear Sir

I find your book competent and forceful: but of course I can not form any opinion asto the personal aspect of the controversy.

Yours truly
J. Mark Bladwin.

Baltimore July 29.“

Bilaga VI: Alldenstund inom Consistorium vid behandlingen af Historisk-filologiska Sektionens förslag om licentiaten Rolf Lagerborgs utnämmande till docent i filosofi olika åsikter yppats och därvid äfven ur de utlåtanden undertecknad om Licentiaten Lagerborgs arbeten afgifvit torde dragits helt andra slutsatser än de jag själf kommit till, ber jag att få komplettera mina uttalanden med anförande af ett par synpunkter, som synas mig ytterligare belysa frågan.

Angående författarens psykologiska afhandling i dess helhet vill jag icke vidare yttra mig, då jag redan såsom ex officio opponent uttalat mig beträffande såväl dess fel som dess förtjänster samt därur dragit mitt slutresultat. Jag bör emellertid nämna att författaren, — hvilken under mellantiden fortsatt sina psykologiska studier, bl. a. under en vistelse i utlandet förliden sommar, — i anledning däraf, att mot hans afhandling anmärkts, äfven af undertecknad, oklarhet i terminologin och i preciserandet af en del vetenskapliga begrepp, numera till mitt genomläsande lämnat ett nu redan utarbetadt kapitel af ett nytt arbete öfver känslans psykologi, hvilket kapitel just behandlar definierandet af „känslan“ samt andra här ifrågakommande begrepp. För min del finner jag att författaren här på ett klart och tillfredsställande sätt från sin ståndpunkt preciserar de ifrågavarande begreppen och att således de brister, som i detta afseende i hans framställning anmärkts, här äro aflägsnade. För öfrigt ber jag att få påpeka, att jag redan i mitt ex officio afgifna yttrande om „Das Gefühlsproblem“ på där anförda grunder kom till det slutresultat, att „de förekommande oklarheterna i terminologin i hufvudsak äro att anse blott som en brist i framställningens yttre form“.

Det torde hafva i Konsistorium anmärkts, att icke någon detaljerad utredning föreligger därom, hvilket mått af förtjänst kan tillskrifvas Lagerborgs senare, på franska språket affattade bearbetningar af de etiska grundfrågorna. Då jag icke för närvarande är i tillfälle att afgifva ett utförligt utlåtande om dessa arbeten, kan jag i afseende å dem nu blott, såsom tillägg till hvad jag tidigare i ärendet yttrat, påpeka, att det ju, enligt alt hvad jag har mig bekant angående fordringarna för doktorsgrad vid Paris' universitet, onekligen är ett vackert erkännande, då afhandlingen i Paris godkänts för doktorsgrad, och det synes mig att denna omständighet borde vara egnad att ingifva Konsistorii ledamöter något förtroende till den uppfattningen, att de ifrågavarande arbetena verkligen äga vetenskapligt värde.

Då stort afseende blifvit fästadt vid Docenten Alfr. Lehmanns i „Literarisches Centralblatt“ publicerade ofördelaktiga recension af „Das Gefühlsproblem“ och t. o. m. ett ytterligare

utlåtande af honom införskaffats, anser jag mig böra framhålla, att äfven andra utländska recensioner sett dagen, hvilka bedöma arbetet helt annorlunda och hvilka väl rättvisligen i lika grad borde tagas i betraktande. För min del har jag läst tvänne sådana recensioner. Redan i Mars månad ingick i den af E. Meumann och W. Wirth utgifna stora, speciellt psykologiska tidskriften „Archiv für die gesamte Psychologie“ en recension af M. Kelchner, hvars slutomdöme, efter ett utförligt referat af Lagerborgs skrift, lyder: „Wie aus dem Referat ersichtlich und wie übrigen der Verf. auch selbst betont, kommt es ihm weniger darauf an, sensationelle Neuigkeiten in die Welt zu setzen, als die Ergebnisse bisheriger Forschungen sorgfältig und objektiv zu prüfen und sie durch einheitliche Verarbeitung in ihrer Bedeutung zu steigern. Gerade hierdurch wird das Buch zu einer dankenswerten Bereicherung der gefühlpsychologischen Literatur. Ein ausführliches Verzeichnis derselben bildet den Schluss der einsichtsvollen Arbeit, die jedem Interessenten, namentlich Neulingen auf diesem Gebiete, empfohlen sei“. Helt nyligen har en, äfvenledes i hufvudsak afgjort fördelaktig recension, författad af Léon Poitevin, blifvit synlig i September häftet af den af Th. Ribot utgifna „Revue philosophique“.

Helsingfors den 28 September 1906.

Arvid Grotenfelt.

Härå skreds till justering af det i hufvudsaken tidigare förda protokoll, eller § 8 af protokollet för den 7 sistlidne Maj, därvid först Professorn *Runeberg* anmälte, att Professorns uppfattning i den föreliggande frågan i någon mån undergått förändring efter genomgåendet af de handlingar, som Doktor Lagerborg ingifvit. Främst hade detta berott på Professor Arvid Grotenfelts nya uttalande, hvilket på ett mer än förut positivt och otvetydigt sätt tillerkänt Doktor Lagerborgs arbeten vetenskapligs värde samt äfven i någon mån därpå, att Professorn vid närmare granskning af grunderna för Doktor Lehmanns kritik af Doktor Lagerborgs arbeten kommit till den uppfattning, att Doktor Lehmanns nedsättande omdöme icke borde få utöfva något inflytande på frågans afgörande. Professorn ansåg sig därför numera kunna, om ock med tve-

kan, förena sig om Sektionens enhälliga förslag och i sådant syfte förändra sitt tidigare votum.

Härefter gjordes till protokollet följande uttalanden:

Af Professorn *Rosenqvist*: jag har egnat uppmärksamhet åt de nytillkomna aktstyckena i denna fråga, men har icke genom dem blifvit föranledd att ändra det slutresultat, hvar till jag tidigare kommit. Jag måste nämligen fortfarande anse att Doktor Lagerborgs statutenliga kompetens till en docentur i filosofi icke på ett tillfredsställande sätt är ådagalagd.

Mitt tidigare afgifna votum i denna sak baserade sig icke på ett underkännande af Doktor Lagerborgs för licentiatgrad utgifna och godkända afhandling: „Das Gefühlsproblem“, liksom icke heller Doktor Lehmanns mindra fördelaktiga anmälan af densamma var bestämmande för mitt slutomdöme. Den i någon mån fördelaktigare uppfattning af ifrågavarande skrift, de nu införskrifna utlåtandena af utländska vetenskapsmän möjligen kunna motivera, har sålunda icke någon afgörande betydelse beträffande det slutresultat, till hvilket jag i denna fråga kommit. I bästa fall är ifrågavarande afhandling att erkänna såsom en relativt god licentiatdisputation.

Min tvekan gällde de arbeten af Doktor Lagerborg, hvilka skola begrunda hans kompetens för docenturen, arbeten, på hvilka enligt Universitetets statuter ställas rätt stora fordringar. „Af sektionens utlåtande blir det icke klart — så lydde mina ord i mitt tidigare afgifna votum — hvilka de om grundliga insikter och själfständig vetenskaplig forskning vittnande arbeten äro, som jämte en god licentiatdisputation skola anses kunna begrunda Doktor Lagerborgs ifrågavarande kompetens“. I sist berörda afseende hafva de nya till Consistorium inlämnade aktstyckena icke framkommit med någonting nytt. Professor Grotenfelts nu inlämnade tilläggsuttalande förefaller mig rätt egendomligt och i intet afseende egnadt att fylla den enligt min mening förefintliga bristen i motiveringen för Doktor Lagerborgs kompetens.

Professor Grotenfelts nya utlåtande omfattar tre moment.

Det innehåller först ett meddelande om att Doktor Lagerborg senaste sommar utrikes fortsatt sina psykologiska studier samt att Doktor Lagerborg med anledning af de anmärkingar, som bland andra af Professor Grotenfelt riktats mot

hans psykologiska skrift, delgifvit Professorn ett kapitel från ett nytt arbete öfver känslopsykologin, hvilket kapitel skall vittna om nämnvärda förbättringar. — Man måste emellertid fråga: hvartill detta meddelande? Doktor Lagerborgs nu ifrågavarande kompetens kan väl icke grundas på sådant, som han efter kompetensansökan och möjligen i en framtid kommer att prestera. Frågan är ju här icke den, om Doktor Lagerborg framdeles kan blifva kompetent för en docentur, utan om han var det när nu föreliggande ärende kom före i Konsistorium.

Det andra momentet i Professor Grotenfelts utlåtande innehåller en erinran om det kända faktum att Doktor Lagerborg förmedels en omarbetning af en vid vårt universitet underkänd afhandling vunnit doktorsgrad vid universitetet i Paris samt en förklaring att enligt hvad Professor Grotenfelt har sig bekant angående fordringarna för doktorsgrad vid ifrågavarande universitet nämnda faktum är att anse såsom ett „vackert erkännande“. Men beträffande hufvudfrågan, hvilket vetenskapligt värde Doktor Lagerborgs upprepade bearbetningar af ett ämne, som sysselsatt författarn alltsedan 1898, äga och i hvad mån han vid omarbetningarna tillgodogjort sig den kritik, som här hemma kommit hans misslyckade disputationer till del, därom lämnar Professor Grotenfelts nya utlåtanden, lika litet som det förra, någon saklig utredning. Jag måste därför här förnya hvad jag tidigare sagt, att dessa upprepade omarbetningar, så vida de icke uppvisas äga ett synnerligen högt vetenskapligt värde och ådagalägga afgjorda framsteg i vetenskaplig självständighet och grundlighet, icke kunna begrundas Doktor Lagerborgs ifrågavarande kompetens. Men icke ens en tillstymmelse till ett sådant uppvisande innehåller Professor Grotenfelts nya inlägg i frågan.

Slutligen innehåller Professor Grotenfelts utlåtande för det tredje ett påpekande af några utländska recensioner öfver Doktor Lagerborgs psykologiska afhandling, hvilka gå i annan riktning än Doktor Lehmanns. — Att de olika omdömena om denna skrift icke influera på min ställning till föreliggande fråga, bör framgå af det tidigare sagda.

Jag tror mig härmed hafva motiverat, hvarför de nya aktstyckena i detta ärende icke kunnat ändra mitt slutomdöme.

Men jag måste ännu tillägga några ord, alldenstund vid denna frågas handläggning omständigheter trädt i dagen, hvilka icke med tystnad kunna förbigås. Innan ärendet i Konsistorium slutbehandlats, innan protokollet justerats, har Doktor Lagerborg på oberättigade sidovägar erhållit meddelanden, därtill mer eller mindre inadekvata sådana, rörande diskussioner och åsikter inom Konsistorium, och han har sedan till Konsistorium inkommit med nya på dylika meddelanden baserade eller till dem sig hänförande aktstycken, detta allt innan såsom sagdt, ärendet slutbehandlats och protokollet justerats. Så börjar Professor Grotenfelt sitt af Doktor Lagerborg inlämnade nya utlåtande i denna fråga med en förklaring att ur hans tidigare utlåtande öfver Doktor Lagerborgs arbeten „helt andra slutsatser än de till hvilka han själf kommit torde blifvit dragna“. Äfven Professor Grotenfelt har sålunda på ett eller annat sätt fått del af ojusterade förhandlingar och anmodats att med anledning af dem afgifva ett nytt gendrifyvande utlåtande. Mot ett dylikt sätt för ärendenas behandling i Konsistorium inlägger jag en bestämd gensaga och hoppas att något sådant icke skall yppas vid vårt Universitet.

Af Professorn *Hermanson*: Jag anser mig med anledning af de handlingar som inkommit, böra ändra mitt utlåtande sålunda, att jag afstår från att åberopa Doktor Lehmanns uttalande; men de af Professorn Rosenqvist framhållna skälen för att Doktor Lagerborg ännu icke kunde anses hafva ådagalagt statutenlig kompetens för en docentur, kan jag, som biträdt Professor Rosenqvists yttrande, icke frångå, hvadan mitt slutomdöme blir detsamma som förut, nämligen att Doktor Lagerborg för närvarande ej bör till docent föreslås. Och anser jag mig böra tillägga att, om jag än icke är fackman och således icke kan jäfva Professorn Grotenfelts utlåtande, jag dock eger med ledning af gällande författningar pröfva, huruvida Professorn Grotenfelts omdöme är sådant, att Doktor Lagerborg på grund af detsamma bör anses hafva fullgjort hvad som för vinnande af docentur erfordras.

Af Professorn friherre *E. G. Palmén*: Då mitt vid ärendets tidigare behandling afgifna votum endast till sitt slutresultat i protokollet upptagits, finner jag mig nu böra äfven angifva mina domskäl.

Vid frågans behandling, senaste vår förelågo fackmanna-utlåtanden, delvis ganska ogynsamma, delvis likvärdiga med ett tveksamt godkännande och kunde jag ej få svar på en uttryckligen framställd fråga, hvilka de minst tre arbeten voro som ansågos jämlikt kungörelsen af den 20 Juni 1895, § 2, berättiga föreslåendet af Doktor Lagerborg till docent. Jag måste säga, att detta sakläge ännu i väsentliga delar kvarstår. Professor Arvid Grotenfelt är visserligen närmast kompetent att tolka innebörden af sitt åt sökanden gifna vitsord, men då den nu afgifna, till sin form polemiska förklaringen uppenbarligen baserar sig på oriktiga meddelanden beträffande ärendets tidigare behandling, verkar densamma — jag är skyldig att utsäga det — icke alltför öfvertygande. I frågor af mindre vikt kan man, såsom senast i dag fallet varit, finna sig i att ett gifvet bifall konstitueras af vota, de där samt och synnerligen äro med tvekan afgifna, hvadan deras logiska slutsats rätteligen borde blifva öppet afslag, men då det gäller lärarekall, måste väl krävas starkare öfvertygelse, än att man ej vill motsätta sig förslaget.

Professorn *Gustafsson* önskade till sitt votum tilläggsvis anföra följande uttalande, honom benäget tillsändt af Professorn i Halle Herman Ebbinghaus, tidigare e. o. professor i Berlin: „— — — Die Schrift des Herrn Dr. Lagerborg „Das Gefühlsproblem“ ist eine von guten Kenntnissen und anerkannter Darstellungsgabe zeugende Arbeit. Sie bringt nicht gerade Neues, füllt aber doch durch die umfassende Erörterung einer neuerdings viel behandelten Seite des Gefühlsproblems mit Ehren ihren Platz aus. Die in der Schrift enthaltene Kritik der Arbeiten des Herrn A. Lehmann hätte in der Form weniger scharf sein können. Indes würde ich meinerseits daraus sowie aus dem dadurch hervorgerufenen Urteile Lehmanns über Lagerborg kein Bedenken gegen eine Zulassung zur Habilitation herleiten. — — —“

Efter antecknandet häraf anmälte undertecknad att vid det ärendet, jämlikt Consistorii vid sammanträdet den 7 sistlidne Maj fattade beslut, kommunicerats då frånvarande ledamöterna Professorerna *Chydenius* och *Appelberg*, hade Professorn *Chydenius* varit ense med de consistoriiledamöter, som velat hemställa om Doktor Lagerborgs utnämning till docent,

medan Professorn *Appelberg* då kommunikation skolat ske, varit från staden bortrest.

På grund af den härmed slutförda omröstningen i ärendet hade Consistorium med 8 röster mot 4 beslutit afböja Historisk-filologiska sektionens framställning att till Kanslersämbetet ingå med hemställan om Doktor Lagerborgs utnämning till docent i filosofi.

Afskriftens riktighet bestyrkes. Helsingfors, å Kejsarliga Alexanders-Universitetets kansli, den 14 Februari 1907.

Ex officio:

Tor Carpelan.

I sina uttalanden vid sammanträdet den 10 November framhålla proff. *Rosenqvist* och *E. G. Palmén*, den förre att prof. *A. Grotenfelt* „på ett eller annat sätt fått del af ojusterade förhandlingar och anmodats att med anledning af dem afgifva ett nytt gendrifvande utlåtande“, den senare att detta prof. *G:s* utlåtande „uppenbarligen baserar sig på oriktiga meddelanden beträffande ärendets tidigare behandling“ och därför „verkar detsamma — jag är skyldig utsäga det — icke alltför öfvertygande“.

Då sålunda den beskyllning göres mot prof. *G.*, att han på grund af oriktiga meddelanden, som nått honom „på oberättigade sidovägar“, afgifvit sitt senare utlåtande, må endast nämnas att prof. *G. haft tillgång till prof. Rosenqvists votum* i ärendet. På prof. *G:s* egen anhållan har detta delgifvits honom af universitetssekreteraren, som ansett sig därtill fullt berättigad och sådant ligga i sakens natur, alldenstund prof. *G.*, då han velat afgifva ett nytt utlåtande i saken, gifvetvis bort få kännedom om hvad som anmärkts mot hans första. Dessa omständigheter voro för proff. *Rosenqvist* och *E. G. Palmén* bekanta vid justeringen af deras uttalanden, men föranledde icke något beriktigande från deras sida.

Ur principiell synpunkt torde väl mot prof. *R.* böra påyrkas, att det tvärtom blefve sed inom Consistorium att då fråga först uppstår om underkännande af en sökandes vetenskapliga kompetens, han sättes i tillfälle att bemöta anmärkningar, som gjorts mot densamma.

Ur NYA PRESSEN för den 16 nov. 1906.

En akademisk utnänningsfråga.

Byråkratism vid universitetet.

För några dagar sedan afgjordes af universitetets mindre konsistorium ett ärende, som väckt icke ringa uppmärksamhet äfven bland den större allmänheten.

Sedan vårtermin hemställde historisk-filologiska sektionen hos konsistorium att doktor R. Lagerborg måtte föreslås till docent i filosofi. Sektionens hemställan grundade sig på en af d:r Lagerborg gjord ansökan, till hvilken professorn i filosofi A. Grotenfelt i ett motiveradt utlåtande förordade bifall. Prof. Ruin förenade sig om detta utlåtande, och sektionen i dess helhet fann utredt vara att herr Lagerborg såväl i afseende å vetenskapliga förtjänster som med hänsyn till lärareskicklighet vore lämplig att bekläda lärarekall vid universitetet. Dess hemställan om hans föresläende till docent var enhällig. Men inom konsistorium mötte den häftigt motstånd.

Särskildt tvänne af konsistorii ledamöter visade sig mycket angelägna om att sektionen icke skulle få sin vilja fram, nämligen en teologie och en juris professor. Den förre fann herr Lagerborg dogmatisk, hans vetenskapliga metod underhaltig och hans bevisföring alltför nonchalant. Denne professor har synbarligen högre tankar om den metod som användts af herr Kaila, då professorn nyligen förklarar denne kompetent till adjunkturen i den heliga skrifts grundspråk; när herr Kaila kommer till något svårt problem i den arabiska grammatiken, förklarar han det därmed att „Gud allena, som skapat språken och ledt deras utveckling, känner sådana saker“. Juris professorn åter hade i en tysk tidskrift sett ett ofördelaktigt bedömande af en af herr Lagerborgs böcker och skref då genast till tidskriftens utgifvare med anhållan om recensentens utlåtande öfver arbetet. Det råkade icke bättre än att den stränge kritikern var en författare, mot hvilken herr Lagerborg i sin egen bok på det skarpaste polemiserat, och sålunda var fullkomligt jäfvig att i saken uttala sig. Emellertid blir herr L:s arbete

föremål för utförliga fördelaktiga omnämnaden i tyska och franska facktidsskrifter. Den berömda psykologen Ebbinghaus uttalar sig gynnsamt om detsamma. Bevis företes däröfver att en tidigare bok, genom hvilken herr L. förskaffat sig doktorsvärdigheten vid universitetet i Paris, där bedömts med högsta vitsordet, „mention très honorable“. Prof. Grotenfelt afger ytterligare ett utlåtande till rekommendation för her L:s docentur. Allt förgäfvos. Konsistorium afböjer definitivt sektionens hemställan.

Denna utgång ger anledning till hvarjehande reflexioner. För det första är det beklagligt att universitetet skall gå miste om en lofvande och stimulerande lärarekraft. För det andra kan man icke värja sig för misstanken att religiös trångsynthea haft någonting att skaffa med det nit och intresse, som visst konsistoriiledamöter tämligen opåkalladt lagt i dagen. *) Men härtill kommer ännu den betänkliga omständigheten, att konsistorium missbrukat sin maktbefogenhet därhän, att det i en vetenskaplig fackfråga satt sig till doms öfver en af historisk-filologiska sektionen en hälligt omfattad mening samt med byråkratisk sjäftillräcklighet tillbakavisat sektionens skäligen anspråklösa önskan att få öka sina lärarekrafter med en ny, oafflöad docent. Särskildt betecknande för denna byråkratism var rektors votum. Han afböjde den gjorda ansökan emedan han ansåg, att då så många nya förslag till docenturer voro å bane, konsistorium borde inskränka sig till att förorda dem, som mer odeladt omfattades af dess ledamöter. Märk väl: konsistorii, icke respektive sektionens eller fakultets ledamöter!

Anmärkningsvärdt är äfven att universitetets rektor hysar sådan farhåga för att docenternas antal skall bli för stort, ungefär samtidigt som konsistorium anser det önskligt att öka antalet universitetslärare, som föreläsa på finska. Men här gällde det ju icke heller finska språkets intressen. Senaste vår, då rektor afgaf sitt votum, fans det tvärtom alls ingen som föreläste filosofi på svenska.

*) Till stöd för denna förmodan må anföras att samma jurisprofessor förut vid frågan om besättandet af en professur uppfört en sökande på lägre förslagsrum af den uttryckliga anledningen, att denne i en artikel i Finsk Tidskrift ansågs hafva uttalat sig mot den kristna världsåskådningen. „Handlingar“, — yttrade professorn i sitt votum — „som innebära eller leda till undergräfvande af kristen tro i vårt land, måste jag betrakta såsom ägnade att lända fäderneslandet till skada och ur denna synpunkt måste jag bedöma offentliggörandet af anförda uppsats.“

Ur NYA PRESSEN för den 18 nov. 1906.

Allmänhets spalt.

En akademisk utnänningsfråga.

Under rubriken: „En akademisk utnänningsfråga. Byråkratism vid universitetet“ har en anonym insändare, kallande sig X, i eder tidning för gårdagen fått införd en ytterst skef och tendentiös framställning af konsistorii behandling af dr Lagerborgs docenturfråga.

Såsom äfven i tidningarna omnämnts, afböjde konsistorium med 8 *) röster mot 4 (hvaraf 2 tilhörde hist.-fil.-sektionen) en hemställan af hist.-fil.-sektionen att dr Lagerborg måtte föreslås till docent i filosofi. Det är detta faktum, som framkallat herr X:s indignation och förledt honom att framkasta kränkande insinuationer mot trenne af konsistorii ledamöter, på samma gång han beskyller universitetet eller konsistorii majoritet för byråkratism.

Någon saklig motivering, baserad på en korrekt framställning af de i konsistorium vid ärendets behandling afgifna vota, gifver herr X icke. Det hade i annat fall visat sig, att i dessa vota icke ingår ett enda ord, som skulle ens närmelsevis antyda, att oberättigade synpunkter, såsom byråkratism, religiös trångbröstenhet o. d., skulle varit bestämmande i konsistorium. Det hade visat sig att pluraliteten, då den afböjt förslaget, gjort det *därför*, att den ansåg att den kompetens *statuterna* fordra genom herr L:s skrifter icke blifvit på ett tillfredsställande sätt ådagalagd.

Är det byråkratism att en domare, såvidt det är möjligt, söker bilda sig en egen, själfständig mening i den sak, beräffande hvilken han nödgas fälla dom, och sedan, efter bästa förstånd, gör sin plikt, ja då har konsistorium, såväl pluralitet som minoritet i detta liksom i många andra fall gjort sig skyldig till byråkratism, — annars icke.

Men jag har icke gripit till pennan för att försvara universitetet eller konsistorii majoritet, utan för att närmare belysa den passus i herr X:s artikel, som särskildt är riktad mot mig.

„Särskildt tvänne af konsistorii ledamöter visade sig — skrifver herr X — mycket angelägna om att sektionen icke skulle få sin vilja fram, nämligen en teologie och en juris professor. Den förre fann herr Lagerborg dogmatisk, hans vetenskapliga metod underhaltig och hans bevisföring alltför nonchalant. Denne professor har synbarligen högre tankar om den metod som användts af herr Kaila, då professorn nyligen

*) Således utom teologen, juristen och herr rektor 5 andra professorer. Hafva också dessa låtit leda sig af „religiös trångbröstenhet“ o. d.?

förklarat denne kompetent till adjunktoren i den heliga skrifts grundspråk; när herr Kaila kommer till något svårt problem i den arabiska grammatiken, förklarar han det därmed att „Gud allena, som skapat språken och ledt deras utveckling, känner sådana saker“.

Då undertecknad är den enda teologieprofessor, som deltagit i ärendets behandling, måste ofvanstående ord afse mig, så litet de än föröfrigt äro träffande. Med anledning af dem följande:

1) Min „myckna angelägenhet“ att sektionen icke skulle få sin vilja fram inskränkte sig till att jag, då turen kom till mig och jag enligt tjänsteplikt måste uttala mig, afgaf mitt votum, hvilket innehöll en utförlig motivering, hvarför jag för min del icke kunde anse att dr Lagerborgs statutenliga kompetens var ådagalagd.

2) Mitt omdöme om L:s vetenskapliga produktion baserade sig till en god del på och öfverensstämd väsentligen med filosofieprofessorn Grotenfelts utlåtande, ehuru jag icke kunde komma till samma slutresultat som han. Giltigheten af professor G:s omdöme om dr L:s skrifter har således icke af mig ifrågasatts, men det var min skyldighet att äfven för min del pröfva, huruvida den af statuterna fordrade kompetensen till en docentur härmed kunde anses ådagalagd.

3) Någon jämförelse mellan min ställning till herr Lagerborg och min ställning till herr Kaila är icke möjlig, ity att kompetensfordringarna för en docentur och samma fordringar för den af herr Kaila ansökta adjunktoren äro väsentligen olika. För att blifva docent erfordras enligt nådiga kungörelsen af den 20 juni 1895: a) att man fullgjort alla för doktorsgrad inom den fakultet, hvari docentur sökes, föreskrifna prof, b) en ny afhandling för docentur, hvilken ådagalagt grundliga insikter och förmåga af själfständig vetenskaplig forskning eller ock att sökanden „genom sin afhandling för licentiat- eller doktorsgrad och därutöfver genom offentliggjorda samt till fakultetens eller sektionens pröfning inlämnade arbeten ådagalagt sig äga sådan vetenskaplig insikt och förmåga som i § 1 sagdt är“ (d. v. s. grundliga insikter och förmåga af själfständig vetenskaplig forskning). — Den adjunktur i teol. fakulteten herr Kaila ansökt har till uppgift att meddela de unga teologerna den undervisning i nytestamentlig grekiska och i hebreiska, hvilken förr meddelades vid elementarläroverken. Adjunkten i fråga är en elementarlärare, hvilken därför icke heller har någon föreläsningsskyldighet. Kompetensfordringarna för denna tjänst äro ock enligt förordningen af den 11 februari 1886 lågt tilltagna och mycket lägre än för en docentur. För att blifva kompetent till ifrågavarande adjunktur fordras nämligen a) icke licentiat- eller doktorsgrad, utan endast teologie-

kandidatgrad, b) en akademisk afhandling, på hvilken enligt såväl lagens bokstaf som anda icke får ställas högre vetenskapliga kraf än på hvarje licentiatdisputation.

Att nu anställa en jämförelse mellan fordringarna på herr L., såsom aspirant till en docentur i vetenskapernas vetenskap och fordringarna på herr Kaila såsom elementarlärare i språk, vittnar, synes det mig, om en hög grad af omdömeslöshet.

4) Undertecknad hör till den minoritet i teologiska fakulteten, hvilken *underkände* her Kailas disputation för teol. licentiat-grad. Men då fakultetens pluralitet godkände den samma och Kaila sålunda presterat en godkänd akademisk afhandling var det icke ens möjligt för mig att såvida jag ville följa lag, sådan jag måste uppfatta den, förklara Kaila inkompetent till den af honom ansökta tjänsten.

Slutligen 5) det vetenskapliga värdet eller ovärdet af herr Kailas disputation, hvilken jag som sagdt icke godkänt för teol. licentiatgrad, anges alldeles icke med de af herr X citerade orden. Såväl ex officio opponentens godkännande utlåtande som prof. Buhls omdöme om denna afhandling skjuta en förnuftig bedömare icke åt sidan med dylika citat.

Härmed har jag svarat på den del i herr X:s skrifvelse, som varit riktad särskildt mot mig. Att tala för andra eller å andras vägnar, är icke min sak,

Men innan jag slutar, ville jag ytterligare hafva påyrkat tvänne omständigheter.

Att meningarna rörande den vetenskapliga kompetensen till akademiska läraretjänster såväl inom fakulteterna som inom konsistorium icke sällan gå åtskills, är ett både känt och lätt förklarligt faktum, utan att en ridderlig natur för att förstå och tolka det behöfver uppsöka dåliga bimotiv. En vetenskaplig produktion bedömes icke lika lätt och säkert som ett par stöflar, och graden af de fordringar respektive domare enligt tjänsteed måste ställa mätes icke med alnmått.

Till sist: då man utan saklig bevisföring beskyller landets högskola för byråkratism och mot enskilda dess medlemmar utslungar nedsättande insinuationer, då kunde man ock hafva mod och ridderlighet att icke uppträda anonymt.

G. G. R.

* * *

Till Redaktionen för Nya Pressen.

I en artikel i Edert blad „En akademisk utnämningsfråga“, gällande konsistorii behandling af frågan om dr R. Lagerborgs föreslående till docent i filosofi, har äfven mitt votum i ärendet blifvit berördt och betecknad såsom ett karaktäristiskt ut-

tryck för den byråkratiska själf tillräcklighet hos konsistorium, hvarom dess beslut skulle vittna. Hvilket sammanhang min ståndpunkt i frågan kan hafva med byråkratisk uppfattning är mig fullkomligt ofattligt. Jag har icke underkänt dr Lagerborgs vetenskapliga kompetens, trots de betänkligheter jag i detta afseende hyst, emedan jag i frågor af denna art helst böjer mig för fackmyndighetens, fakultetens, mening. Men däremot har jag hållit före, att man, såvidt möjligt, bör undvika att till de högre rent administrativa universitetsmyndigheternas afgörande öfverlämna en vetenskaplig kompetensfråga, i afseende å hvilken icke blott mycken tveksamhet rådt utan där så betydande meningsolikheter gjort sig gällande som de, hvilka framträdt vid ärendets behandling inom konsistorium. Såsom konsistorii ordförande har jag afgifvit mitt votum först sedan samtliga öfriga ledamöter definitivt uttalat sin mening.

Huruvida dr Lagerborgs genom hans hittills utgifna skrifter ådagalagda förmåga af själfständig vetenskaplig forskning blifvit alltför strängt bedömd, är en fråga, hvarom utan tvifvel olika meningar kunna göra sig gällande, men att en „trängsynthet“ af ett eller annat slag härvid skulle betingat konsistorii beslut, framstår såsom en starkt uppkonstruerad supposition, då man beaktar att majoriteten i denna fråga utgjordes, förutom rektor, af följande professorer: Donner, E. G. Palmén, J. A. Palmén, Hermanson, E. A. Homén, Elfving och Rosenqvist. Helsingfors den 17 november 1906.

Edv. Hjelt.

* * *

Bemötande.

Med byråkratism förstås enligt min mening ett handlingsätt, hvarigenom en embetsman eller embetskorporation gör ett oberättigadt bruk af sin myndighet gentemot en underordnad person eller korporation. Då det icke är fråga om öfverskridande af lagliga rättigheter, kan naturligtvis i många fall åsikterna växla i afseende å hvad är oberättigadt eller icke. För egen del anser jag att Konsistorium gör sig skyldig till ett missbruk af sin myndighet, om det med tillhjälp af de maktmedel som står det till buds sätter sig till doms öfver en fakultets eller sektionens enhälliga mening i en vetenskaplig kompetensfråga. Detta är icke en „kränkande insinuation“, utan en personlig åsikt som jag anser mig ha full rätt att offentliggen uttala.

Statsrådet Hjelt säger att det är för honom fullkomligt ofattligt hvilket sammanhang hans ståndpunkt i frå-

gan om dr Lagerborgs docentur kan ha med byråkratisk uppfattning. Från personlig byråkratism är den sannerligen till ytterlighet fri. Statsrådet Hjelt säger sig icke ha underkänt herr Lagerborgs vetenskapliga kompetens, emedan han i frågor af denna art helst böjer sig för fackmyndighetens, fakultetens, mening. I sitt slutvotum åter afböjer han sektionens hemställan därför att andra ledamöter af Konsistorium ha gjort det. Men då nu deras afböjande uteslutande grundat sig på deras uppfattning om herr Lagerborgs kompetens, anser ju dock herr rektor sist och slutligen att konsistorium äfven i vetenskapliga kompetensfrågor är en fakulteten öfverordnad myndighet. Och detta kallar jag byråkratism.

Om prof Rosenqvist gemäle vore mycket att säga, men jag skall försöka fatta mig kort. Det utmärker sig för samma egenskaper som så ofta hos prof. Rosenqvist låter en förmoda att hans omdömen äro starkt påverkade af hans känslor. Hvari ligger det „ytterst skefva“ i min framställning af konsistorii behandling af dr Lagerborgs docenturfråga? Det kan ju icke nekas att prof. R. ådagalagt särskildt nit i motarbetandet af dr L:s docentur. Hans uttalanden i konsistorium voro mycket mer omständliga än någon annan ledamots. Han gör bruk af ett så tvifvelaktigt medel som att åberopa sig på „den kända vetenskapsmannen“ Lehmanns „Blumenlese“ bland dr L:s påstående, ehuru dr Lagerborg själf genomgående polemiserat mot Lehmann. Han tolkar prof. Grotenfelts utlåtanden öfver dr Lagerborgs arbeten på ett sätt som föranleder prof. Grotenfelt att ytterligare förklara sig, alldenstund helt andra slutsatser dragits ur hans uttalanden än de han själf kommit till. Prof. Rosenqvist säger, att konsistorii pluralitet afböjde sektionens hemställan därför att den ansåg den kompetens *statuterna* fordra icke blifvit ådagalagd genom dr Lagerborgs skrifter; han känner sig som en domare, hvars pligt är att så vidt möjligt bilda sig en egen mening i den sak han skall döma. Alltså igen den vetenskapliga kompetensfrågan, ehuru sektionen redan enhälligt förklarat dr Lagerborg kompetent! Prof. R. påpekar att meningarna rörande den vetenskapliga kompetensen icke sällan gå åtskils. Männe professorns besynnerliga liknelse med stöflarna vara genljudet af en inre röst som, tyvärr alltför svagt, tillhviskat honom ett „Ne sutor supra crepidam!“

Misstanken att religiösa synpunkter möjligen kunnat ha något att skaffa med prof. R:s hållning i denna utnämningssfråga grundar sig därpå, att prof. R. mer än en gång i tryck häftigt uttalat sig om dr Lagerborgs ställning till religionen. Bakom en handling kan ofta gömma sig känslomotiv om hvilka den handlande själf icke behöfver vara klart medveten. Men då äfven dr Lagerborg offentligt kritiserat prof. Rosenqvist, anser jag att det ingalunda varit prof. Rosenqvists pligt att

bilda sig någon som helst åsigt i denna kompetensfråga, utan att det tvärtom varit riktigare om han följt den anvisning, som gifves i paragraf 67 af Universitets statuter, där det säges att „professor på egen anhållan kan förklaras jäfvig att genom examen eller annars i tjensteväg pröfva vetenskaplig skicklighet hos den, hvars åsikter han uti tryckt skriftvexling ogillat eller hvilken på enahanda sätt såsom vederdeloman mot honom uppträdt.“

Edv. Westermarck.

Såsom svar å en i Nya Pressen för den 19 nov. 1906 införd uppmaning undertecknad R. I., att publicera de handlingar, som tillkommit i fråga om min ansökan om docentur, framför allt de vota, som afgifvits af herrar Donner, Elfving, J. A. Palmén och E. A. Homén, lästes i Nya Pressen för den 21 nov. följande.

Ur NYA PRESSEN för den 21 nov. 1906.

Ännu några ord i en akademisk utnämningssfråga.

Med anledning af den insinuation signaturen R. I. i gårdagens nummer af Nya Pressen framställt, att bl. a. undertecknad satt sig till doms öfver filosofieprofessorn Grotenfelts utlåtande rörande dr Lagerborgs föresläende till docent, vill jag endast påpeka följande:

Jag har ingalunda betviflat riktigheten i vetenskapligt hänseende af prof. G:s utlåtande; tvärtom är det just de af prof. G. framställda, mycket graverande principiella anmärkningarna om dr L:s vetenskapliga arbeten, som hos mig väckt tvifvelsmål, huruvida dessa arbeten kunna anses tillräckligt ådagalägga en sådan kompetens som enligt Universitetets statuter erfordras för vinnande af docentur. Det mindre konsistoriet, af hvilket äfven jag är ledamot, eger bl. a. att i sista hand göra förslag om docenturer, samt har sålunda såväl rättighet som skyldighet att pröfva de af resp. fakulteter framställda förslagen, äfvensom tillse att ungefär lika kompetensfordringar af dessa uppehållas.

På grund af det ofvan anförda har jag, min tjänsteplikt likmätigt, varit tvungen att söka bilda mig en egen åsikt i berörda ärende, såvidt det för en icke-fackman är möjligt, med tillhjälp af hithörande handlingar m. m., äfvensom genom studium af förf:s hufvudarbete „Das Gefühlsproblem“, isynnerhet till de delar som beröra neuropathologiska gebit. Jag har

härvid hufvudsakligen på grund af prof. Rosenqvists motiverade votum, som ju till stor del baserar sig på prof. Grotenfelts utlåtande, kommit till den öfvertygelse att dr L:s statutenliga kompetens ej blifvit tillräckligt ådagalagd eller af historisk-filologiska sektionen på ett tillfredsställande sätt styrkt.

Då allmänheten tyckes hysa ett särskildt intresse för denna fråga, kan äfven jag ej annat önska än att *alla* till saken hörande handlingar måtte till tryck befordras, på det frågan må få sin riktiga belysning.

Den 20 november 1906.

G. A. Homén.

56